

Натисніть тут, щоб

КУПИТИ КНИГУ НА САЙТІ

або

заможляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

Н. О. Будна

Довідник

Українська мова в схемах і таблицях Посібник для учнів 1–4 класів

Видання друге, перероблене та доповнене

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 811.161.2(072)

ББК Укр я71

Б 90

Будна Н. О.

Б 90 Довідник : українська мова в схемах і таблицях : посібник для учнів 1-4 кл. / Вид. 2-ге, переробл. та доп. / Будна Н. О. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2017. — 56 с.

ISBN 978-966-10-4597-1

У посібнику подано систематизовану у вигляді схем і таблиць довідкову інформацію, що охоплює всі розділи навчальної програми з української мови для початкових класів. Мета довідника — сприяти узагальненню та закріпленню знань молодших школярів із передбачених програмою мовних тем, розвивати культуру мовлення.

Для учнів початкових класів і вчителів.

УДК 811.161.2(072)

ББК Укр я71

Охороняється законом про авторське право.

Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.

УКРАЇНСЬКИЙ АЛФАВІТ

33 букви

А а	Б б	В в	Г г	Ґ ґ	Д д
<i>а</i>	<i>бе</i>	<i>ве</i>	<i>ге</i>	<i>ґе</i>	<i>де</i>
Е е	Є є	Ж ж	З з	И и	І і
<i>е</i>	<i>є</i>	<i>же</i>	<i>зе</i>	<i>и</i>	<i>і</i>
Ї ї	Й й	К к	Л л	М м	Н н
<i>ї</i>	<i>йй (йот)</i>	<i>ка</i>	<i>ел</i>	<i>ем</i>	<i>ен</i>
О о	П п	Р р	С с	Т т	У у
<i>о</i>	<i>пе</i>	<i>ер</i>	<i>ес</i>	<i>те</i>	<i>у</i>
Ф ф	Х х	Ц ц	Ч ч	Ш ш	Щ щ
<i>еф</i>	<i>ха</i>	<i>це</i>	<i>че</i>	<i>ша</i>	<i>ща</i>
Ь	Ю ю	Я я			
<i>знак м'якшення</i>	<i>ю</i>	<i>я</i>			

**РУКОПИСНІ БУКВИ
УКРАЇНСЬКОГО АЛФАВІТУ**

Аа Бб Вв Гг Дд

Ее Єє Жж Зз Ии Іі

Її Уу Кк Лл Мм Нн

Оо Пп Рр Сс Тт Уу

Фф Хх Цц Чч Шш Щщ

Ьь Юю Яя

ЗВУКИ І БУКВИ

Голосних звуків — **6**. Вони позначаються **10** буквами.

Звуки →	[а]	[о]	[у]	[е]	[и]	[і]
Букви →	а я	о	у ю	е є	и	і ї
	<i>сад</i>	<i>око</i>	<i>сум</i>	<i>берег</i>	<i>мир</i>	<i>сім'ї</i>
	<i>ряд</i>		<i>люк</i>	<i>синє</i>		<i>їхав</i>

Я	<	[а]	—	<i>Валя, рядок</i>
	<	[йа]	—	<i>явір, хвоя, п'ять</i>
Ю	<	[у]	—	<i>ключ, сюди</i>
	<	[йу]	—	<i>Юрко, читаю, в'юн</i>
Є	<	[е]	—	<i>раннє, літнє</i>
	<	[йе]	—	<i>Євген, синіє, в'ється</i>
Ї	—	[йі]	—	<i>їжак, поїзд, солов'ї</i>

Букви **я, ю, є** на початку складу та після апострофа позначають два звуки; у кінці складу після приголосного — один звук.

Буква **ї** завжди позначає два звуки.

ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ

Тверді [б п в м ф г г' к х ж ч ш дж] [д т л н р з ц с дз']

М'які [й] ..... [д' т' л' н' р' з' ц' с' дз']

Приголосні тверді, якщо			
стоять у кінці слова:	після них ідуть голосні, позначені літерами а, о, у, е, и:	після них стоїть апостроф:	після них ідуть інші приголосні:
<i>міст, пенал, будинок.</i>	<i>молоко, ракета, стежина.</i>	<i>м'ята, під'їзд, комп'ютер.</i>	<i>марка, палка, стежка.</i>

Приголосні м'які,
якщо після них ідуть літери я, ю, є, і, ь:
<i>лялька, синє, люди, сіль.</i>

ЗАПАМ'ЯТАЙ!

- Звук [й] завжди м'який.
- М'який подовжений звук на письмі позначається двома однаковими буквами.

Заня**т**тя, коло**с**ся, змаган**н**я, облич**ч**я, зі**л**ля.

=	•	=	:	•
---	---	---	---	---

 зі**л**ля

- Буква **щ** позначає два звуки [шч].

-	-	•	-	-
---	---	---	---	---

 пла**щ**

- Звуки [дж], [дз], [дз'] позначаються буквосполученнями **дж**, **дз**.

-	•	-	•
---	---	---	---

 сид**ж**у

-	•	-	•
---	---	---	---

 д**з**ига

=	•	-
---	---	---

 д**з**'ьоб

Дзвінкі [в, л, л', м, н, н', й, р, р']

б	д	д'	з	з'	ж	дж	дз	дз'	г	г'
п	т	т'	с	с'	ш	ч	ц	ц'	х	к

Глухі [ф]

ЗАПАМ'ЯТАЙ!

- У кінці слова і складу дзвінкі приголосні звуки вимовляють дзвінко:

зуб, сніг, город, чуб, гребти, книжка, віз.

- Виняток становить звук [ґ], що в окремих словах вимовляється як [х]:

ле[х]кий, кі[х]ті.

- Глухі приголосні звуки перед дзвінкими уподібнюються до парних їм дзвінких:

боро[д']ба, про[з']ба.

Щоб перевірити, яку букву написати в слові, потрібно змінити слово або підібрати спільнокореневе так, щоб сумнівний приголосний звучав чітко.

Вимовляй

ні[х]ті
кі[х]ті
ле[х]кий
про[з']ба
боро[д']ба
моло[д']ба

Перевіряй

ніґоть
кіґоть
леґенький
просити
боротися
молотити

Пиши

ніґті
кіґті
леґкий
просьба
боротьба
молотьба

ЗАПАМ'ЯТАЙ!

во[ґ]зал — вокзал